

Czartoszewski, Jacek W.

"Wychowanie w nauczaniu Kościoła od XIX w. do Soboru Watykańskiego II",
Stanisław Dziekoński, Warszawa 2000 :
[recenzja]

Studia Teologiczne 19, 464-465

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

uwagi. Także debatowano nad pomocą dzieciom opuszczonym i osieroconym. Zaproponowano tworzenie nowych rodzin zastępczych, które miałyby pozytywny sens nad rozwojem i kształtowaniem się dziecka w rodzinie. Ponadto omówiono problem separacji, która służy do wspomagania rodzinom wyzbycia się wszelkich trudności.

Ogólnie należy stwierdzić, iż dzieło pt. *Ekologia rodziny ludzkiej* jest napisane językiem dość łatwym, zrozumiałym i komunikatywnym. Książka zawiera i podejmuje wiele wątków, problemów, które nie sposób omówić do końca, a są one kierowane ku obecnej rodzinie. Jest to ciekawa praca, warta do przeczytania i przemyślenia, ponieważ daje młodemu człowiekowi głębsze poznanie stosunków panujących w rodzinie, która odgrywa ważną rolę w życiu narodu jak i całego społeczeństwa.

Marcin Ołów i Michał Stankiewicz

Stanisław Dziekoński, *Wychowanie w nauczaniu Kościoła od XIX w. do Soboru Watykańskiego II*, UKSW Warszawa 2000, ss. 196.

Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie daje do rąk pedagogów pozycję książkową porządkującą i analizującą wypowiedzi papieży dotyczące podstaw wychowania na przestrzeni 160 lat od Piusa VII (1800-1823) do Jana XXIII (1958-1963). Autorem pracy jest ks. Stanisław Dziekoński adiunkt Katedry Historii Katechezy Instytutu Teologii UKSW, który jednocześnie prowadzi zajęcia w Katedrze Teologii Pastoralnej Małżeństwa i Rodziny Instytutu Studiów nad Rodziną UKSW oraz wykłada katechetykę w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży. Książk Stanisław znany jest również jako współautor podręczników do katechezy szkolnej, oraz autor i redaktor materiałów pomocniczych do katechez szkolnych i pozaszkolnych. Wreszcie jako organizator kilku konferencji i sympozjów naukowych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym.

Praca składa się z czterech rozdziałów, obszernego wstępu, zakończenia oraz bogatej bibliografii zawierającej spisy: materiałów źródłowych, literatury przedmiotu i literatury pomocniczej.

W pierwszym rozdziale autor analizuje rozwój rozumienia pojęcia „wychowania” od wychowania pojmowanego jako „urabianie”, poprzez „wychowanie” jako integralnie rozumiana formacja, aż po „wychowanie” jako wprowadzenie do samowychowania.

Rozdział drugi poświęcony jest ewolucji rozumienia podmiotów wychowania. Od przedmiotowego do podmiotowego traktowania wychowanika

oraz od wychowawcy „tresera” do wychowawcy wspomagającego rozwój wychowanka.

Następny rozdział analizuje ewolucję celów wychowania. Paragraf pierwszy poświęcony jest celom, które dało się zauważyć w dokumentach papieskich przed Vaticanum II tj. „dobry chrześcijanin” i „uczciwy obywatel”. Natomiast paragraf drugi analizuje integralne połączenie rozwoju osobowego z chrześcijańskim na podstawie dokumentów soborowych: *Gravissimum educationis*, *Lumen gentium*, *Gaudium et spes* i *Dei verbum*.

Ostatni rozdział opisuje środki i metody służące realizacji celów wychowawczych. Autor ukazuje nam jak ewoluowało rozumienie środków i metod w wychowawczym dziele prowadzonym przez Kościół oraz ukazuje ich wartości.

Całość oparta jest na tekstach źródłowych, które zostały skrzętnie zebrane i sumiennie zanalizowane oraz poprawnie przedstawione w oryginalnej syntezie. Zaletą jest ukazanie syntez w szerokim kontekście przemian społecznych i kulturowych czasów, w których wystąpiły.

Prezentowane wyniki badań wprowadzają czytelnika w zdumienie. Przyczyną tego jest fakt, iż najwyższe autorytety Kościoła czynnie uczestniczyły w toczącej się na przestrzeni wieków dyskusji nad wychowaniem. Autor nie tylko krytycznie ustosunkowuje się do tego udziału w dyskusji ale również ukazuje wpływ Nauczycielskiego Urzędu Kościoła na kształtowanie się różnych teorii wychowawczych, wreszcie analizuje ewolucję poglądów przedstawicieli Kościoła wobec coraz to nowych propozycji wychowawczych.

Autor poprzez zastosowaną metodykę uzasadnia tezę, iż „współczesna myśl wychowawcza Kościoła Katolickiego, oparta na „*aggiornamento*” Vaticanum II, sięga swoimi korzeniami początku XIX wieku. Jest ona uwarunkowana zmieniającą się historyczną sytuacją Kościoła, a równocześnie całą wychowawczą rzeczywistością świata, kształtującą się pod wpływem reakcji na błędy światopoglądowe lub też odczytania na nowo prawd o człowieku i jego stosunku do Boga.” (s. 168)

Lektura tej książki poszerza wizję wkładu Kościoła w kształtowanie się myśli pedagogicznej, w jej korygowanie i uzupełnienie. Praca rzuca nowe światło na sposób oceniania udziału Kościoła w rozwoju myśli pedagogicznej. Stąd omawiana książka winna trafić w ręce wszystkich teologów, katechetów i pedagogów oraz studentów zajmujących się naukami humanistycznymi.

Jacek W. Czartoszewski